

1725/00.02.01.00/2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON TUTKIMUSDATAPOLITIikka

Rehtorin päätös 22.12.2022

Rehtori on tänään tekemällään päätöksellä hyväksynyt Jyväskylän yliopiston tutkimusdatapolitiikan.

Keijo Hämäläinen
Rehtori

Litteet:

Jyväskylän yliopiston tutkimusdatapolitiikka

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti JYU Sign-järjestelmällä
This document has been electronically signed using JYU Sign

Päiväys / Date: 22.12.2022 09:06:09 (UTC +0200)

Keijo Johannes Hämäläinen

Rehtori

Organisaation varmentama (JYU käyttäjätunnus ja puhelintunnistus)
Certified by organization (JYU user account and mobile identification)

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON TUTKIMUSDATAPOLITIikka

1. JOHDANTO

Tieteen perustana on tieteellisen tutkimuksen toistettavuus. Menetelmien ja tulosten esittämisen ja dokumentoinnin lisäksi tämä usein vaatii järjestelmällisesti luotuja, kuvailtuja ja säilytettyjä Tutkimusaineistoja. Jyväskylän yliopistossa aineistot nähdään merkittävänä tutkimustuotoksena, ja julkaisujen tapaan niiden mahdollisimman laaja leviäminen tiedeyhteisöön ja yhteiskuntaan on ensisijaisen tärkeää. Tutkimusaineistot ovat yliopiston tärkeitä voimavaroja ja tutkimusinfrastruktuureja.

Jyväskylän yliopiston tavoitteena on mahdollisimman laaja tutkimuksen tietoaineistojen läpinäkyvyys, löydettävyys, saavutettavuus ja avoin jatkokäyttö. Aineistot pyritään saamaan julkisesti saataville. Silloinkin, kun julkaiseminen ei perustellusta syystä ole mahdollista, julkaistaan tieto aineiston olemassaolosta, aiheesta, ajankohdasta, omistajasta ja muu keskeinen kuvailu (ns. metadata).

Tätä tutkimusdatapolitiikkaa sovelletaan tutkimukseen, jonka tekijät ovat [affilioituneet](#) Jyväskylän yliopistoon.

Tutkimusdatapolitiikan keskeisten termien määritelmät löytyvät dokumentin lopusta.

Tutkimusdatapolitiikan tavoitteet

Tutkimusdatapolitiikassa (jäljempänä datapolitiikka) kuvataan Jyväskylän yliopistossa tehtävässä tutkimustyössä syntyvän tutkimusdatan keräämiseen, käyttöön ja hallintaan liittyvät periaatteet ja linjaukset. Tavoitteena on tutkimusdatan ja siihen liittyvän

Kuvailutiedon löydettävyys, saavutettavuus, käytettävyys, viitattavuus ja asianmukainen säilytys.

Datapolitiikka perustuu Jyväskylän yliopiston strategian [tutkimuksen kehittämisohjelmaan](#), jonka mukaan Jyväskylän yliopistolla on olemassa yhtenäinen Tutkimusaineistojen elinkaarenhallinta ja tukipalvelut, jotka mahdollistavat aineistojen tehokkaan tallentamisen, julkaisun ja uudelleenkäytön. Tutkijamme saavat tukea Tutkimusaineistojen hallinnassa ja pystyvät vastaamaan tutkimuksen rahoittajien asettamiin vaatimuksiin.

Datapolitiikan keskeinen tavoite on ohjata tutkijoita huomioimaan nykyaikaisen aineistohallinnan vaatimukset ja tekemään niistä osa tutkimuksen jokapäiväisiä työskentelytapoja. Näin huolehditaan tutkimuksen toistettavuudesta, huomioidaan tietoturva ja henkilötietojen asianmukainen käsittely sekä kyetään vastaamaan rahoittajien ja julkaisijoiden vaatimuksiin tutkimusdatan hallinnasta ja jakamisesta. Samalla varmistetaan aineiston säilyminen käyttökelpoisena ja löydettävissä olevana läpi sen elinkaaren. Aineistolla tulee olla suunniteltu ja tarkoituksenmukainen elinkaari.

Yliopiston datapolitiikalla tavoitellaan [FAIR-periaatteiden](#) mahdollisimman laajaa toteutumista. Niiden avulla varmistetaan aineiston löydettävyys, saavutettavuus, yhteentoimivuus ja uudelleenkäytettävyys. Yliopisto tunnistaa, että FAIR-periaatteet voivat toteutua monella eri tavalla ja tasolla. Jyväskylän yliopistossa tehdyssä tutkimuksessa pyritään mahdollisimman laajaan FAIR-periaatteiden toteutumiseen kunkin aineiston erityispiirteet ja rajoitteet huomioiden. FAIR-periaatteiden toteuttamiseen on useita eri keinoja.

Tavoitteena on niin ikään varmistaa, että Jyväskylän yliopistossa tehtävä tutkimustyö saa mahdollisimman paljon näkyvyyttä. Jyväskylän yliopiston aineistohallinnassa tähdätään mahdollisimman suureen Tutkimusaineistojen avoimuuteen, mutta tiedostetaan myös tilanteet, jossa aineisto on syytä olla suljettua tai luvanvaraista. Tällaisia syitä ovat esimerkiksi tietosuojan ja yrityssalaisuuksiin liittyvät seikat. Ellei kysymys ole Täysin suljetusta aineistosta, voidaan aineistoista aina julkaista niiden

Kuvailutiedot. Tavoitteena on julkaistavaksi soveltuvien aineistojen avaamisen ajoittaminen siten, että tekijöillä on riittävästi aikaa hyödyntää aineistojaan itse. Aineistojen Kuvailutiedot voidaan aina julkaista jo ennen itse aineiston avaamista. Vaikka aineistot eivät olekaan aina avoimia, ne voivat olla FAIR-periaatteita noudattavia – täysi avoimuus on vasta viimeinen askel.

Asianmukainen datanhallinta ja Avoimet tutkimusaineistot tunnustetaan osaksi tutkijan akateemista ansioitumista. Aineistonhallintataidot ymmärretään tutkijan keskeisiksi tutkijantaidoiksi. Niiden kehittämistä tuetaan, ja ne huomioidaan uralla etenemisessä ja rekrytoinneissa. Eri tieteenaloilla on erilaisia tapoja, käytänteitä ja prosesseja, joilla tutkimusaineistoja käsitellään ja hallinnoidaan. Tieteenalojen sisäisten käytänteiden tulee noudattaa tässä politiikassa linjattuja peruseriaatteita.

Tutkimusaineistot ovat myös merkittävä osa yliopiston pääomaa, joka tarjoaa yliopistolle monia toimintamahdollisuuksia, mutta myös vastuita. Datapolitiikalla tavoitellaan tilaa, jossa yliopistolla on aina käytettävissään ajantasainen tieto yliopistolla käsiteltävistä Tutkimusaineistoista.

2. DATANHALLINNAN YLEISET PERIAATTEET

Tutkimusdatan hallinnassa ja avaamisessa noudatetaan lainsäädäntöä, tutkimusrahoittajien vaatimuksia, [hyvää tieteellistä käytäntöä](#) sekä yliopiston omia ohjeita ja linjauksia. Jokaisen tutkijan velvollisuus on huolehtia Tutkimusaineistojensa luottamuksellisuudesta, tietosuojasta ja tietoturvasta. Hyvää aineistonhallintatapaa tulee soveltaa sekä Digitaaliseen että Analogiseen aineistoon. Digitaalista aineistoa tulisi mahdollisuuksien mukaan suosia sen helpomman löydettävyyden ja saavutettavuuden vuoksi.

Affiliaatio

Jyväskylän yliopistossa syntyneen aineiston tuottaneet tutkijat ilmoittavat aineiston käytön ja julkaisemisen yhteydessä [affiliaatiokseen](#) Jyväskylän yliopiston ja oman laitoksensa.

Aineistohallintasuunnitelma

Jyväskylän yliopisto edellyttää aineistohallintasuunnitelman tekemistä kaikkien yliopistossa tehtävässä tutkimuksessa syntyvien Tutkimusaineistojen kohdalla. Aineistohallintasuunnitelmasta käy ilmi aineiston keskeiset ominaisuudet, siihen liittyvien eettisten kysymysten, oikeuksien sekä velvoitteiden hallinta, aineiston suunniteltu elinkaari ja mahdollinen suunnitelma aineiston julkaisemisesta.

Tutkimusaineistoihin kohdistuvat oikeudet ja oikeuksista sopiminen

Tutkimusdatapolitiikan tavoitteiden saavuttaminen edellyttää selvyyttä Tutkimusaineistoihin kohdistuvista omistus-, käyttö- ja hallinnointioikeuksista. Tutkimusaineistojen oikeuksista huolehtimiseksi ja niihin liittyvän sopimisen mahdollistamiseksi useamman kuin yhden henkilön kokoamalle Tutkimusaineistolle tulee nimetä hallinnoija, joka on pääsääntöisesti tutkimushankkeelle nimetty vastuullinen johtaja.

Ellei aineiston alun perin luoneiden tai tutkimuskäyttöön luovuttaneiden tahojen immateriaalioikeuksista² muuta johdu, kuuluvat omistusoikeudet tutkimusaineistoon lähtökohtaisesti aineiston koonneelle henkilölle/henkilöille. Yliopiston varoin hankittujen tai yliopistolla palvelussuhteessa aikaansaattujen Aineellisten tutkimusaineistojen omistusoikeus kuuluu kuitenkin yliopistolle.

Merkittävään osaan ulkopuolisella rahoituksella toteutettaviin ns. sopimushankkeisiin liittyy velvoite siirtää tutkimuksen tuloksiin ja Tutkimusaineistoihin kohdistuvia oikeuksia yliopistolle. Mikäli opetus- ja tutkimushenkilöstöön kuuluvan työsopimus on sisältänyt oikeusensiirtoliitteen, siirtyvät oikeudet yliopistolle automaattisesti.

---

² Esimerkiksi tutkittavien tuottamien kirjallisten töiden tekijänoikeudet tai tutkimuskäyttöön luovutetun tietokannan omistajan oikeudet.

Vaihtoehtoisesti oikeuksiensiiirto voi tapahtua hankekohtaisilla [oikeuksiensiiirtosopimuksilla](#) (yliopiston intrassa).

Myös niissä tilanteissa, joissa Tutkimusaineistoihin ei kohdistu siirtovelvoitetta yliopistolle (esimerkiksi Avoimessa tutkimuksessa syntyneet aineistot), aineiston oikeuksia on mahdollista siirtää yliopistolle. Syitä tähän voivat olla esimerkiksi tarve selkeyttää aineistoon liittyviä oikeuksia, aineiston pysyvän hallinnoinnin järjestäminen tai Pitkäaikaistallentamisen mahdollistaminen.

Ellei tutkimuksen rahoittajan vaatimuksista muuta johdu, yliopisto turvaa aineiston tekijöille ensisijaisen oikeuden hyödyntää yliopiston omistukseen siirrettyjä aineistoja tutkimustyössään.

Myöhempien erimielisyyksien välttämiseksi Tutkimusaineistoja kokoavat ja niitä käyttävät toimijat kuten tutkijat, opiskelijat ja apurahatutkijat määrittelevät kirjallisesti Tutkimusaineistoon kohdistuvat oikeudet. Yliopisto tarjoaa erilaisia mallipohjia ja työkaluja oikeuksista sopimiseen. Koska tutkimusaineistosopimuksilla voidaan sopia seikkaperäisemmin muun muassa aineiston käyttöön ja hallintointiin liittyvistä seikoista, erillisen sopimuksen laatiminen on aina suositeltavaa ja tutkijoiden edun mukaista, vaikka tutkimusaineiston omistajuus olisikin siirretty yliopistolle.

Yksinkertaisimmillaan Tutkimusaineiston omistaja voi varmistaa aineiston saatavuuden ja käytettävyyden lisensoimalla aineiston avoimen käytön sallivalla lisenssillä ja julkaisemalla aineiston. Myös sopimushankkeissa aikaansaadut aineistot voidaan lisensoida avoimella käyttölisenssillä, ja useat merkittävät tutkimusrahoittajat asettavat tältä osin velvoitteita. Tutkimusaineistojen avaamisessa ja käyttöoikeuksista sovittaessa tulee aina huomioida lainsäädännön ja tutkimusetiikan mahdollisesti asettamat rajoitukset aineiston käytölle.

Aineistoon liittyvät asiakirjat

Tutkimusaineistoon liittyvien asiakirjojen käsittelyä ja arkistointia ohjaa yliopiston tiedonohjaussuunnitelma.

Lisenssit

Avoimesti saataville asetettaville aineistoille annetaan [lisenssi](#), joka kertoo selkeästi, miten aineistoa saavat käyttää ja jakaa muut kuin sen tekijä. Niillä säädellään myös kaupallista käyttöä. Jyväskylän yliopistossa käytetään kansainvälisten standardien mukaisia koneluettavia lisenssejä. Käytännössä tämä useimmiten tarkoittaa Creative Commons -lisenssejä, joilla varmistetaan aineiston jatkokäyttöoikeus ja tutkijan tekijyys. Lisensseistä löytyy tarkemmin tietoa [yliopiston ohjeissa \(linkki tulossa\)](#).

Kuvailutiedot

Kuvailutietoja ylläpidetään yliopiston [tutkimustietojärjestelmässä \(Converis\)](#). Ellei pakottavasta lainsäädännöstä, viranomais määräyksestä tai aineiston luovuttajan kanssa tehdystä sopimuksesta muuta johdu, Kuvailutiedot julkaistaan aina. Kuvailutietojen julkaiseminen on vähimmäisedellytys aineiston löydettävyyden takaamiseksi. Peruskuvailutietojen lisäksi aineistoa on usein tarpeen kuvailla tarkemmin, kuvata esimerkiksi sen muuttujia, metodologiaa ja käsittelyä. Tällaista kuvailutietoa ylläpidetään erillisissä tiedostoissa aineiston yhteydessä ja se linkitetään peruskuvailutietoihin Converikseen.

Tutkimusdatan tallentaminen

Aktiivista tutkimusdataa on sallittua tallentaa käytön aikana vain yliopiston sille osoittamiin järjestelmiin tai CSC:n tarjoamiin palveluihin. Tutkimusdatan yhteydessä tallennetaan aina sen käyttämisen kannalta keskeiset kuvailutiedot aineiston käytettävyyden varmistamiseksi.

Tutkimusdatan avoin julkaiseminen

Yliopisto tarjoaa alustat ja opastusta Valmiin digitaalisen tutkimusdatan ja kaikkien Kuvailutietojen julkaisemiseen. Datan julkaiseminen edellyttää, että julkaisijalla on riittävät oikeudet sen julkaisemiseen ja ettei julkaiseminen ole ristiriidassa tietosuojavelvoitteiden kanssa. Julkaisija sopii aineiston julkaisemisesta yliopiston kanssa.

Jos itse aineisto voidaan julkaista, suositellaan täysin avoimena julkaisua tai perustellusta syystä rajausta vain tutkimus-/opetuskäyttöön. Tutkimusdatan avoimuudesta voidaan poiketa Rajoitettuun saatavuuteen vain perustellusti, kuten rahoittajan vaatimuksesta, tutkittavien suojelemiseksi tai lainsäädännöllisestä syystä.

Julkaistaessa tulee käyttää kunkin tutkimusaiheen kannalta relevanttia data-arkistoa. Mikäli aineisto julkaistaan yliopiston ulkopuolisessa arkistossa, yliopisto julkaisee aineiston Kuvailutiedot myös omassa järjestelmässään.

Analogisen tutkimusaineiston julkaisuvelvoitteen voi täyttää julkaisemalla aineiston Kuvailutiedot ja mahdollisuuksien mukaan arkistoimalla itse aineiston.

Tutkimusdatan arkistointi

Yliopisto kehittää mahdollisuutta luovuttaa Valmis tutkimusaineisto yliopiston arkistoon, mikäli vastuullisen johtajan tekemä aineiston arvonmääritys katsoo sen aiheelliseksi yleisen edun toteutumiseksi. Arvonmäärityksessä on noudatettava voimassa olevaa lainsäädäntöä tai sen nojalla annettua yliopistoja koskevaa ohjeistusta. Tutkimusdata voidaan arkistoida myös muuhun soveltuvaan arkistoon.

Arkistointi tulee kyseeseen, mikäli aineistoa ei voida esimerkiksi aineiston sisältämien henkilötietojen vuoksi julkaista tai sen pitkäaikainen säilyminen tulee varmistaa. Suunnitellusta arkistoinnista (erityisesti kun arkistoidaan henkilötietoja) on informoitava tutkittavia mahdollisuuksien mukaan jo aineiston keräysvaiheessa. Arkistoon siirtämisen jälkeen arkisto huolehtii aineiston säilyttämisestä ja jakelusta.

Arkistointiin liittyvä Pitkäaikaistallentaminen koordinoidaan Jyväskylän yliopistossa keskitetysti siten, että merkittävimmät yliopiston aineistot tullaan pitkäaikaistallentamaan. Pitkäaikaistallentaminen edellyttää aineiston oikeuksien siirtämistä yliopistolle.

Tutkimusdataan viittaaminen

Tutkimusdataa käytettäessä on aineistojen tekijät mainittava hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Dataan viitattaessa noudatetaan samoja käytänteitä kuin muussakin tieteellisessä viittaamisessa.

3. SOVELTAMINEN JA SEURANTA

Datapolitiikan toteutumista seurataan aktiivisesti ja politiikkaa sekä siihen liittyvää ohjeistusta päivitetään tarvittaessa.

Tutkimusdatan hallinnan vastuut on määritelty datapolitiikkaan liittyvissä soveltamisohjeissa (linkki tulossa).

Hyväksytty rehtorin päätöksellä 2.9.2020

Päivitetty xx.x.2022

Terminologia

Aineellinen tutkimusaineisto

Aineellinen tutkimusaineisto voi tarkoittaa esimerkiksi tutkimuksessa aikaansaattavia tuotteita, laitteita, yhdisteitä tai biologisia materiaaleja, kuten esimerkiksi entsyymejä, vasta-aineita, solulinjoja, bakteerikantoja, plasmideja, klooneja ja mikro-organismeja.

Analoginen tutkimusaineisto

Tutkimuksen tietoaineisto, joka on tallennettu analogiseen muotoon, esim. paperille, nauhalle tms.

Aktiivinen aineisto

Aktiivisella aineistolla tarkoitetaan käytössä olevaa, jatkuvasti muuttuvaa, kertyvää tai käsiteltävää aineistoa. Jotkut aineistot eivät poistu tästä tilasta koskaan. Tämä ei kuitenkaan estä aineistosta kertovan Kuvailutiedon julkaisemista. Myös itse aineistoa voidaan julkaista kertyvänä. Dataa voidaan säilyttää aktiivisena niin kauan kuin alkuperäinen tutkimustarkoitus, tutkimustulosten julkaiseminen tai tulosten luotettavuuden varmistaminen sitä vaatii.

Arkistointi

Tutkimusaineiston luovuttaminen arkistoon, joka ottaa vastuulleen aineiston säilyttämisen ja sen jakelun. Pääsääntöisesti arkistointi tapahtuu, kun data ei enää ole aktiivikäytössä.

Avoin tutkimus

Tutkimus, jota tehdään ilman Jyväskylän yliopiston ulkopuolista rahoitusta (perusrahoituksella) ja ilman, että tutkimukseen osallistuu korkeakoulujen ulkopuolisia sopimuskumppaneita.

Kuvailutieto eli metadata

Kuvailutieto eli metadata on tietoa, joka kuvailee aineiston löydettävyyden ja saavutettavuuden kannalta merkittäviä ominaisuuksia noudattaen yleisiä tutkimusaineiston metatietomalleja.

Pitkäaikaistallentaminen

Pitkäaikaistallentamisella tarkoitetaan osaksi arkistointia kuuluvaa, nimenomaisesti Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Tieteen tietotekniikan keskuksen CSC:n tarjoamaa [Tutkimus-PAS-palvelua](#), jossa aineistoja tallennetaan teknisesti kestävästi satojen vuosien aikajänteellä.

Tutkimusaineisto

Digitaalisessa tai analogisessa muodossa oleva tutkimukseen liittyvä tietoaineisto, joka voi olla ns. raakadataa, primaariaineistoa tai primaariaineistoista tuotettua aineistoa. Se voi olla myös aineellista, kuten näytteitä. Tutkimusaineistoa on kaikki materiaali, jonka

pohjalta tutkimuksen tulokset muodostuvat ja jonka perusteella tutkimus voidaan validoida. Myös tutkimuksessa hyödyntämättä jääneet aineistot sisältyvät tutkimusaineistoon.

Tutkimusaineisto voi olla esimerkiksi tilastoja, erityyppisiä mittaustuloksia, digitaalisia kuvia, videoita, äänitallenteita, haastatteluiden litterointeja, kyselyaineistoja tai kenttätyöhön perustuvia havaintoja, mutta myös koodia, laboratoriopäiväkirjoja ja protokollia.

Tutkimusaineiston avoimuuden asteet

- Avoimella aineistolla tarkoitetaan tutkimusaineistoa, joka on tietoverkoissa avoimesti julkaistu sille pysyvän tunnisteiden antavassa data-arkistossa ja jota voi vapaasti käyttää, jakaa edelleen ja muokata. Avoimeen tutkimusaineistoon tulee aina viitata hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti.
- Rajoitetusti käytettävissä olevasta tutkimusaineistosta voi olla saatavilla vain sen kuvailutiedot, ja pääsyä itse aineistoon hallinnoi tutkimusaineiston oikeuksienhaltija – joko tutkija tai organisaatio. Tutkimusaineisto ei ole tällöin avoin, mutta toteuttaa osan FAIR-periaatteista.
- Täysin suljetusta aineistosta ei ole saatavilla edes kuvailutietoja. Aineisto voi olla täysin suljettu vain hyvin perustellusta, poikkeuksellisesta syystä³.

Valmis aineisto

Tutkimusaineisto, johon ei tule enää muutoksia ja jonka kuvailutiedot ovat kunnossa ja valmiit. Mahdollinen anonymisointi tai muut muokkaukset on tehty ja aktiivikäyttö alkuperäiseen tarkoitukseen on päättynyt. Aineisto on valmis julkaistavaksi tai arkistoitavaksi.

---

³ Esimerkiksi luottamuksellinen yritys yhteistyö tai tarve salata yhteistyö ja/tai aineiston olemassaolo.

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti JYU Sign-järjestelmällä
This document has been electronically signed using JYU Sign

Päiväys / Date: 22.12.2022 09:06:09 (UTC +0200)

Keijo Johannes Hämäläinen

Rehtori

Organisaation varmentama (JYU käyttäjätunnus ja puhelintunnistus)
Certified by organization (JYU user account and mobile identification)